

Dejan Grba

Umetnost kao zli višak

Razgovor sa Žoltom Kovačem i Nikoletom Marković.

Video rad *Izaberite život* beogradskih umetnika Žolta Kovača i Nikolete Marković je nedavno premijerno prikazan u galeriji Remont. *Izaberite život* je simulacija žanrovski kanonizovanih TV emisija o ljudima sa društvene margine. Rad je izведен u dokumentarističkom maniru, ali sa višeslojnom narativnom ambivalentnošću koja ima za cilj da pospeši identifikaciju različitih profila gledalaca. Ona radu daje i izvestan didaktički ton koji je verovatno posledica izrazito promišljenog i elokventnog pristupa autora. Rad prikazuje osobu koja u nekoj vrsti perverzne katarze iznosi svoja ‘grešna’ iskustva sa umetnošću čime izoluje, mapira i ‘demistificuje’ umetničku karijeru.

Manipulisanje identitetom, koje umetnika delimično izjednačava sa narkomanom, upućuje na preispitivanje umetnosti i sistema umetnosti koje obeležava kao zlu pošast na individualnom i na društvenom planu. *Izaberite život* reaktualizuje ideju da umetnost nastaje u graničnim oblastima mišljenja i egzistencije. Pitanje subverzivnosti ovog rada ostaje, međutim, otvoreno usled pomalo nejasnog odnosa prema distanci koju pozicija zrele stvaralačke ličnosti (može da) nosi, kao i zbog toga što je rad premijerno prikazan u likovnoj galeriji a ne na televiziji.

Čini se da ste se za ovaj video rad temeljno pripremili.

Kovač: Da, to je bilo neophodno imajući u vidu konцепцију rada koji treba da, donekle, bude formalna imitacija žanra.

Marković: Pošavši od socijalno marginalizovanog subjekta a to su, prema uvreženom mišljenju, prostitutke, narkomani, oboleli od Side, ubice, duševni bolesnici itd, preuzeli smo formu TV emisija koje prate te društvene kategorije i koristili smo materijale i iskustva ljudi koji su profesionalno radili takve emisije. Mnogo nam je, na primer, pomogao gospodin Branko Pelinović, snimatelj i fotograf koji je stekao veliko iskustvo radeći osamdesetih godina na emisiji *Treptači svemira* sa rediteljem Božidarom Kalezićem. Koristili smo stereotipe: prozor, subjekt u kontrasvetlu, glas iz offa itd, koji postupno dovode do sudara sa realnošću i čija je uloga da gledaoca uvuku u priču.

Koja vam je bila motivacija?

Kovač: Pošli smo od jednog opšteg razmatranja umetnosti u kojoj kao mladi autori moramo da se plasiramo, što u našem slučaju podrazumeva razmišljanje o mestu i ulozi rada, promocije i drugih faktora politike izlaganja. To svakako uključuje i razmišljanje o našem lokalnom kulturnom kontekstu koji treba svakako dobro upoznati pre ozbiljnijeg uključivanja u svetske umetničke tokove. Došli smo do zaključka da umetnost u praksi ne odgovara mitu koji o njoj tradicionalno postoji i želeti smo da narušimo taj mit o ‘plemenitoj’ umetnosti koja je uvek dobra, uvek lepa i u kojoj nema ničeg lošeg ni prljavog. Mi smatramo

da umetnost danas nije ništa ni bolja ni lošija od, na primer, dizajna, advertajzinga ili bilo kog drugog posla, niti je od njih u praksi drugačija jer dobar deo umetničke prakse obuhvata organizaciju, lobiranje, traženje finansijera itd.

Plasman vašeg video rada unutar galerijskog sistema je ograničio mogućnost njegove subverzivne interpretacije koja bi bila postignuta emitovanjem u stvarnom TV programu bez naznake da se radi o umetničkom delu.

Marković: Da, svesni smo te mogućnosti i radimo na njoj. Bez obzira što je rad već prikazan u okviru sveta umetnosti smatramo da ipak postoji dovoljno velika populacija koja ga ne bi doživela kao umetničko delo nego kao stvaran dokument.

Umetnički radovi su skoro po pravilu rezultat nekakve autorske krize ill problema. Da li je u torn smislu simptomatično to što ‘ulogu’ umetnika u vašem radu igra osoba koja je zaista likovna umetnica?

Marković: Mi jesmo u krizi, o čemu svedoči činjenica da je sadržaj rada zasnovan na našim sopstvenim iskustvima i iskustvima naših kolega u koja smo posredno ili neposredno imali uvid. Upravo zato je bilo neophodno da ulogu umetnika u radu igra neko od nas. Pored toga, pokušali smo da iskoristimo ambivalentnost takve pozicije (umetnik koji glumi umetnika) koja ima za cilj da izazove višeslojnu identifikaciju publike.

Kovač: Naša motivacija ne proističe toliko iz individualnog koliko iz društvenog konteksta. U svetu umetnosti mnoge stvari smo zamišljali drugačije i mnogo toga nam se ne dopada. Na Fakultetu likovnih umetnosti se gaji iluzija da je umetnost ‘lepa’ i da treba samo slikati, a da će sve ostalo dod samo od sebe. Niko, međutim, ne govori o tome da umetnik treba svoj rad negde i nekako da plasira, što je sastavni deo posla kojim se bavi i prema kojem se treba odrediti.

Kako vidite poziciju savremenih umetnika, naročito mladih, u našoj sredini?

Marković: U ovom trenutku za mene je aktuelno pitanje šta je to što mi umetnost nudi, šta dobijam time što se bavim umetnošću i zbilja na ta pitanja za sada nemam odgovor. Nisam sigurna da moji vršnjaci neguju sličnu distancu prema umetnosti, ne zato što sebe smatram superiornom, već pre svega zato što je umetnicima načelno urođeno da umetnost prihvataju bez propitivanja. Ta pitanja su opasna po samog umetnika, a eventualni odgovor na njih, za koji nisam sigurna da postoji, bio bi subverzivan po umetnički sistem.

Kovač: Mi ne izjednačavamo život i umetnost i prema tome nema nikakve garancije da ćemo se kroz, recimo, tri godine, i dalje baviti umetnošću. Mislimo da je život mnogo zanimljiviji od umetnosti koja je samo jedan njegov deo. U torn smislu, nema nikakve razlike između umetnosti i, na primer, free-climbinga.

Danas, Com_medi@ br. 43, 14 mart, Beograd, 2001.